

อดีตเพื่ออนาคต : สำนักหอสมุดกลาง

ประวัติสังเขป

สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เมื่อแรกเป็นเพียงห้องสมุดของโรงเรียนฝึกหัดครูชั้นสูง ตั้งอยู่ที่ตึก 3 ชั้น 3 (อาคารหอจดหมายเหตุ) ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2497 โรงเรียนฝึกหัดครูชั้นสูงได้รับการสถาปนาขึ้นเป็นวิทยาลัยวิชาการศึกษา ห้องสมุดจึงได้ขยายเป็นแผนก และในปี พ.ศ. 2517 วิทยาลัยวิชาการศึกษา ได้รับการยกฐานะขึ้นเป็น มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ หอสมุดจึงได้รับการยกฐานะขึ้นเป็นสำนักหอสมุดกลาง มีฐานะเท่ากับคณะวิชา

ในปี พ.ศ. 2500 วิทยาลัยวิชาการศึกษาได้สร้างอาคารหอสมุดขึ้นเป็นเอกเทศโดยใช้เงิน กตส. (เงินบำรุงการศึกษาและสาธารณสุขุ) ได้จากอาคาร กตส.) และได้รับความช่วยเหลือทางการเงินจาก A.I.D. และ USOM โดยมหาวิทยาลัยอินเดียนา ส่ง ดร. พอล ซี. เกอร์ส มาร่วมกับอาจารย์กรมอาชีพศึกษาออกแบบอาคารหอสมุดในขณะเดียวกันก็ได้ส่ง มิส.มาร์กาเรต ไอ. รัฟสโวลด์ มาเป็นผู้ช่วยในการปรับปรุง และพัฒนามากิจการของหอสมุดทุกด้าน เช่น การพัฒนาบุคลากร ให้สามารถดำเนินงานห้องสมุดสมัยใหม่ คือ การให้บริการ การจัดหาทรัพยากรสารสนเทศ ฯลฯ จึงนับได้ว่าอาคารหอสมุดหลังใหม่ของวิทยาลัยวิชาการศึกษา มีความพร้อมในทุกด้าน จนได้ชื่อว่าเป็นหอสมุดที่ดีมากและทันสมัยที่สุดในประเทศไทยในขณะนั้น และที่สำคัญคือ มีบรรณารักษ์วิชาชีพเป็นผู้บริหารจัดการ มีทรัพยากรสารสนเทศทางการศึกษาที่ทันสมัยและสอดคล้องกับหลักสูตรและการเรียนการสอน พร้อมทั้งครุภัณฑ์ที่ได้มาตรฐาน นอกจากนี้ยังติดตั้งเครื่องปรับอากาศทั้งหลัง ซึ่งเป็นหอสมุดแห่งแรกของประเทศ จนเป็นที่กล่าวขวัญและชื่นชมของผู้ที่เคยใช้หอสมุดมาจนทุกวันนี้

ทศวรรษต่อมาหอสมุดเริ่มคับแคบ อันเนื่องมาจากการเปิดหลักสูตรหลากหลายขึ้น ทั้งในระดับปริญญาตรีและปริญญาโท จำนวนนิสิตและคณาจารย์เพิ่มมากขึ้น จึงสร้างอาคารเพิ่มเติมด้านทิศตะวันออกเป็นอาคารสี่ชั้นเชื่อมต่อกับหอสมุดเดิม (อาคาร 8) ในขณะเดียวกันผู้ที่ได้รับทุนไปศึกษาต่อในสาขาบรรณารักษศาสตร์จากมหาวิทยาลัยอินเดียนา ได้สำเร็จการศึกษาและทยอยกลับมาปฏิบัติหน้าที่เป็นอาจารย์บรรณารักษ์ทำหน้าที่ในการบริหารจัดการงานหอสมุด สรรหาบุคลากรเพิ่มเติมเพื่อการให้บริการที่สมบูรณ์ ทัน

ต่อความต้องการของผู้ใช้ รวมถึงการเปิดหลักสูตรประกาศนียบัตรชั้นสูงวิชาบรรณารักษศาสตร์ และปริญญาโทบรรณารักษศาสตร์ เพื่อผลิตบุคลากรเข้าสู่วิชาชีพบรรณารักษศาสตร์ หอสมุดเปิดให้บริการมาจนถึง พ.ศ. 2528 มหาวิทยาลัยจึงได้อนุมัติให้สร้างอาคารหอสมุดหลังใหม่ โดยมีชื่อว่า “อาคารสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ” เป็นอาคาร 7 ชั้น ในปี พ.ศ. 2544 ได้ต่อเติมชั้น 8 ชั้นอีกชั้นหนึ่ง นอกจากนี้สำนักหอสมุดกลางยังมีห้องสมุดในความดูแลอีกสองแห่ง คือ ห้องสมุดที่วชิรพยาบาล เพื่อให้บริการแก่นิสิตและคณาจารย์ คณะแพทยศาสตร์ซึ่งไปเปิดสอนตั้งแต่ชั้นปีที่ 4 ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2531 ต่อมาในปี พ.ศ. 2546 ห้องสมุดดังกล่าวได้ย้ายไปอยู่ที่ศูนย์การแพทย์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี อำเภอองครักษ์ จังหวัดนครนายก

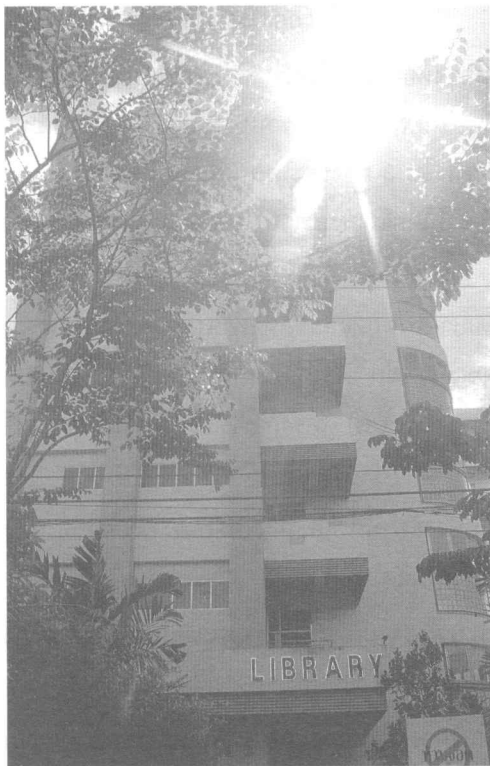
ในปี พ.ศ. 2539 มหาวิทยาลัยขยายพื้นที่ทางการศึกษาไปเปิดสอนสาขาวิชาวิศวกรรมศาสตร์ เป็นคณะแรกที่อำเภอองครักษ์ จังหวัดนครนายก และต่อมาได้เปิดคณะเพิ่มเติมทางด้านวิทยาศาสตร์สุขภาพ และเทคโนโลยี สำนักหอสมุดกลางจึงขยายงานบริการไปสนับสนุนการเรียนการสอน โดยสร้างอาคารหอสมุดขึ้นอีกหนึ่งหลัง 7 ชั้น ชื่อว่า “หอสมุด มศว องครักษ์” เป็นอาคารเอกเทศ และส่งบรรณารักษ์ไปดำเนินงานให้บริการ

เทคโนโลยีสารสนเทศของสำนักหอสมุดกลาง

สืบเนื่องมาจากผู้บริหารสำนักหอสมุดกลาง ตั้งแต่อดีตที่ผ่านมาเป็นผู้ที่สำเร็จการศึกษาวิชาชีพ บรรณารักษศาสตร์ทั้งสิ้น จึงเป็นผู้มีประสบการณ์ในวิชาชีพมาอย่างต่อเนื่อง ทำให้เป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล ต่อเนื่องและสืบทอดกันมาโดยตลอด ทำให้การดำเนินงานและบริหารจัดการห้องสมุดเป็นไปอย่างมีระบบ ทั้ง ตระหนักและมุ่งเน้นที่จะให้ผู้ใช้เข้าถึงและได้รับสารสนเทศที่มีอยู่หลากหลาย ให้ตอบสนองต่อความต้องการ ด้านการเรียนการสอน โดยมีการจัดกิจกรรมต่างๆ อาทิ การจัดนิทรรศการ การจัดทำรายชื่อนั่งสือใหม่ในรอบเดือน รวมถึงการจัดส่งหน้าสารบัญวารสารใหม่ส่งไปยังคณาจารย์ ทุกภาควิชา เชิญคณาจารย์มาสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและเลือกทรัพยากรสารสนเทศที่เป็นที่ต้องการใช้ประกอบการเรียนการสอน และอ่าน ประกอบบทเรียน ให้บริการตอบคำถามและช่วยค้นคว้าในเรื่องที่คณาจารย์และนิสิตต้องการ ให้บริการยืมสารสนเทศระหว่างห้องสมุด เป็นต้น ซึ่งในยุคดังกล่าวยังไม่มีเทคโนโลยีมาใช้ในวงการห้องสมุด จึงเน้นการเข้าถึงผู้ใช้สารสนเทศด้วยกิจกรรมต่างๆ อย่างสม่ำเสมอ

ต่อมาได้มีการนำเอาเทคโนโลยีมาใช้กับงานห้องสมุดมากขึ้น และเทคโนโลยีก็มีการพัฒนาและเติบโตขึ้นอย่างรวดเร็ว ทำให้วงการห้องสมุดทั้งต่างประเทศและในประเทศหันมาใช้เทคโนโลยีเพื่อช่วยในการทำงานของ บรรณารักษ์ และให้บริการแก่ผู้ใช้ให้สามารถเข้าถึงแหล่งสารสนเทศทั้งภายในและภายนอก ได้อย่างรวดเร็ว และมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น จากการวางรากฐานที่มั่นคงมาตลอดนั้น ทำให้สำนักหอสมุดกลาง มีความพร้อมที่จะนำระบบห้องสมุดอัตโนมัติมาใช้ได้อย่างทันทั่วถึง เมื่อปี พ.ศ. 2538 โดยเริ่มพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ ความเข้าใจในการใช้ระบบห้องสมุดอัตโนมัติ และสามารถสร้างฐานข้อมูลหนังสือ วารสาร วัสดุโสตทัศนศึกษา (เพื่อทดแทนตู้บัตรรายการ) ระบบดังกล่าวทำให้ผู้ใช้สามารถสืบค้นข้อมูลเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ตามความต้องการ ได้อย่างสะดวกและรวดเร็วทั้งภายในและภายนอกห้องสมุด ในการนำระบบห้องสมุดอัตโนมัติมาใช้นั้น เป็นการลงทุนที่สูง แต่อย่างไรก็ตามมหาวิทยาลัยได้เล็งเห็นความสำคัญในภารกิจนี้ จึงให้งบประมาณสนับสนุนแก่สำนักหอสมุดกลาง และหอสมุด มศว องครักษ์มาโดยตลอด โดยเฉพาะอย่างยิ่งหอสมุด มศว องครักษ์ ได้รับการยอมรับว่าเป็นห้องสมุดอัตโนมัติที่มีศักยภาพ อันยังประโยชน์ต่อผู้ใช้เป็นอย่างยิ่ง สำหรับที่หอสมุด มศว องครักษ์นั้น ยังได้จัดการให้มีห้องสมุดอัจฉริยะ เพื่อให้ผู้ใช้สามารถดูแลตนเองในการเข้าใช้ รวมถึงการประหยัดพลังงานอีกด้วย

เมื่อสำนักหอสมุดกลาง ได้นำระบบห้องสมุดอัตโนมัติมาบริหารจัดการแล้ว จึงมีความจำเป็นที่ต้องมีการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และมีความเข้าใจในระบบอย่างถ่องแท้ เพื่อให้สามารถนำระบบมาใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่าต่อการลงทุน รวมถึงการสร้างจิตสำนึกต่อการให้บริการ (service mind) อันก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้ใช้

ปัจจุบัน

จากภารกิจในอดีตที่สำนักหอสมุดกลางที่มีย่างก้าวที่มั่นคงมาโดยตลอด เช่น ฐานข้อมูลปริญาณิพนธ์ (SWUA) ที่อดีตผู้อำนวยการสำนักหอสมุดกลางเป็นผู้พัฒนาขึ้นจนเป็นยอมรับและใช้กันอย่างแพร่หลาย ทำให้หน่วยงานอื่นๆ สามารถร่วมใช้ (sharing resources) ได้ ขณะนี้สำนักหอสมุดกลาง สามารถให้บริการสืบค้นทรัพยากรสารสนเทศ ผ่านอินเทอร์เน็ตได้ ตลอด 24 ชั่วโมง ที่ URL : <http://www.swu.ac.th> และหอสมุด มศว องค์กรฯ ที่ URL : <http://www.oklib.swu.ac.th> ในการพัฒนาคุณภาพทางวิชาการให้แก่นิสิต สำนักหอสมุดกลางได้สนองตอบนโยบายในการจัดทำบริการศูนย์การเรียนรู้นานาชาติด้วยตนเอง (Self Access Learning and Information Center - SALI Center) สำหรับให้นิสิตใช้ฝึกฝนทักษะภาษาต่างประเทศ รวมถึงการค้นคืนสารสนเทศจากแหล่งต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกประเทศ สำนักหอสมุดกลาง เป็นสถาบันหนึ่งในโครงการ

พัฒนาเครือข่ายห้องสมุดในประเทศไทย (ThaiLS) และเข้าร่วมเป็นคณะทำงานด้านระบบฐานข้อมูลสหบรรณานุกรม (Union Catalog) และระบบฐานข้อมูลจัดเก็บเอกสารในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ (Digital Collection) โดยมีสำนักงานการอุดมศึกษา (สกอ) เป็นแม่ข่ายในการบริหารจัดการระบบ ทั้งนี้เนื่องจากสำนักหอสมุดกลางเป็นคลังสมอง และเป็นหน่วยงานทางวิชาการที่สนับสนุนพันธกิจหลักของมหาวิทยาลัยในด้านการเรียนการสอน การวิจัย การพัฒนาสังคม และทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรมที่มุ่งเน้นการให้บริการทางวิชาการแก่ชุมชน

สำนักหอสมุดกลาง ได้รับอนุมัติให้ทดลองปรับปรุงโครงสร้างการบริหารงาน เพื่อให้สอดคล้องกับภารกิจให้มากยิ่งขึ้น อันเนื่องมาจากการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้งาน เพื่อเป็นการลดขั้นตอนและใช้กำลังบุคลากรให้ได้ประสิทธิภาพสูงสุด

จากการประเมินคุณภาพการศึกษาภายใน สำนักหอสมุดกลาง เป็นห้องสมุดหนึ่งที่ได้รับการยอมรับของผู้ใช้บริการทั้งภายในและภายนอกว่าเป็นห้องสมุดที่ให้บริการที่ได้มาตรฐานสากล กอปรกับผู้ใช้บริการชื่นชมในการให้บริการของบุคลากรในทุกระดับ จึงทำให้สำนักหอสมุดกลางได้รับการยอมรับว่า เป็นห้องสมุดที่ให้บริการดีที่สุดในบรรดาห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาทั่วประเทศ

อนาคต

สำนักหอสมุดกลาง ได้วางแผนในการพัฒนาศักยภาพของห้องสมุดให้มีประสิทธิภาพให้สูงขึ้น โดยเน้นการให้บริการเชิงรุก ให้ความสะดวก รวดเร็ว ทันสมัย โดยการนำเอาเทคโนโลยีสมัยใหม่มาพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ เพื่อให้เป็นห้องสมุดที่มีคุณภาพดีที่สุดเป็น 1 ใน 3 ของประเทศ และเป็นที่พึงพอใจของผู้ใช้บริการ สำนักหอสมุดกลาง จึงได้วางแผนในการดำเนินงานไว้ 6 ปี โดยแบ่งระยะเวลาในการดำเนินงานออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 (2548 - 2549) เป็นระยะเวลาเตรียมการพัฒนาห้องสมุดและจัดทำทรัพยากรสารสนเทศของห้องสมุดบางประเภท ในรูปแบบของห้องสมุดดิจิทัล (Digital library) เช่น โครงการรวมฐานข้อมูลของห้องสมุด 3 แห่งให้เป็นหนึ่งเดียว (One complete search with one access) โครงการให้บริการห้องสมุดสาขา วิทยาศาสตร์สุขภาพ ฯลฯ

ระยะที่ 2 (2550 - 2551) เป็นระยะเวลาดำเนินการปรับปรุงสถานที่ และปรับเปลี่ยนระบบงานของห้องสมุด เพื่อให้การบริการของห้องสมุดดิจิทัล เช่น โครงการระบบยืมคืนอัตโนมัติ (Self - Check system) ฯลฯ

ระยะที่ 3 (2552 - 2553) ประเมินและติดตามผลโครงการต่างๆ เพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการนำความรู้เผยแพร่แก่ชุมชน เช่น โครงการจัดทำ E-book ฯลฯ

ผลจากการดำเนินงานทั้ง 3 ระยะตามแผน จะทำให้บริการของห้องสมุดสามารถสนองต่อความต้องการของผู้ใช้ในยุคเทคโนโลยีสารสนเทศ เกิดความร่วมมือในการใช้ทรัพยากรสารสนเทศร่วมกัน ในรูปของฐานข้อมูลองค์ความรู้ทางออนไลน์ในรูปของดิจิทัล เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด และเป็นการประหยัดงบประมาณ ทั้งยังสามารถใช้บริการร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ สนองตอบนโยบายของชาติ ที่ต้องการให้ห้องสมุดเป็นแหล่งอุทยานการเรียนรู้ ที่ให้บริการทางวิชาการ แก่บุคคลทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต สร้างบรรยากาศที่ดีสำหรับผู้มาเข้าใช้บริการได้อย่างมีชีวิตชีวา (Living library) ซึ่งเป็นภารกิจที่ได้ดำเนินงานมายาวนานและต่อเนื่องตั้งแต่อดีต-ปัจจุบัน-อนาคตให้มีความยั่งยืนสืบไป

รายชื่อผู้ดูแลห้องสมุดยุคต้น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศีลา จายนีโยธิน

อาจารย์อุทัยวรรณ ดันพลินธุ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มาเรีย เหล่าสุนทร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์วิษณุ ทับเที่ยง

ผู้อำนวยการสำนักหอสมุดกลาง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์วิษณุ ทับเที่ยง	15 มกราคม 2519 - 14 มกราคม 2523
รักษาราชการแทนผู้อำนวยการสำนักหอสมุดกลาง	15 มกราคม 2523 - 6 กุมภาพันธ์ 2523
อาจารย์ ดร.สุนทร แก้วลาย	7 กุมภาพันธ์ 2523 - 6 กุมภาพันธ์ 2527
รองศาสตราจารย์สุพัฒน์ ส่องแสงจันทร์	7 กุมภาพันธ์ 2527 - 6 กุมภาพันธ์ 2531
	7 กุมภาพันธ์ 2531 - 31 กรกฎาคม 2533
อาจารย์นงนวล พงษ์ไพบูลย์	1 สิงหาคม 2533 - 31 กรกฎาคม 2537
รองศาสตราจารย์เฉลียว พันธุ์สีดา	1 สิงหาคม 2537 - 31 กรกฎาคม 2541
รักษาราชการแทนผู้อำนวยการสำนักหอสมุดกลาง	1 สิงหาคม 2541 - 31 พฤษภาคม 2542
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิระ สุภากิจ	1 มิถุนายน 2542 - 22 ธันวาคม 2545
รักษาราชการแทนผู้อำนวยการสำนักหอสมุดกลาง	23 ธันวาคม 2545 - 9 กุมภาพันธ์ 2546
ผู้ช่วยศาสตราจารย์นงนารถ ชัยรัตน์	10 กุมภาพันธ์ 2546 - ปัจจุบัน

เอกสารอ้างอิง

- กาลแก้ว. (2532). กรุงเทพฯ : สำนักหอสมุดกลาง. (ที่ระลึกในพิธีเปิดอาคารสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ 6 พฤศจิกายน 2532)
- ปราโมทย์ วีรานุกต์ดี. (2543). “กว่าจะมาเป็นคณะแพทยศาสตร์วชิรพยาบาล บันทึกความทรงจำ” หน้า 200-210. ใน สามยุคของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สามทศวรรษของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พ.ศ. 2492 - 2522. (2545). กรุงเทพฯ : คณะกรรมการจัดทำหนังสือ ศาสตราจารย์ ดร. สุดใจ เหล่าสุนทร กับมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุพัฒน์ ส่องแสงจันทร์ และพวาท พันธุ์เมฆา. (2537). (บรรณาธิการ). บนถนนสายวิชาชีพ ที่ระลึกในโอกาสเกษียณอายุราชการผู้ช่วยศาสตราจารย์วิษณุ ทับเที่ยง และผู้ช่วยศาสตราจารย์บุญสม ก้านสังวร. กรุงเทพฯ : ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ผู้ช่วยศาสตราจารย์นงนารถ ชัยรัตน์

ผู้อำนวยการสำนักหอสมุดกลาง

